

ТЕМА ТИЖНЯ: ТРАНСПОРТНЕ ПРАВО

Перевезення пасажирів – послуга небезпечна

Останнім часом діяльність перевізників, які надають послуги з перевезень пасажирів автомобільним транспортом, усе частіше зазнає критики з боку як пересічних громадян, так і державних органів влади. Негативне ставлення до перевізників спричинене, зокрема, значною кількістю дорожньо-транспортних пригод, які сталися за участю пасажирського автотранспорту. У 2008 р. кількість злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту збільшилася майже на 7%. Одними з основних причин такого становища є грубе порушення правил дорожнього руху водіями та недотримання вимог безпеки перевезень пасажирськими перевізниками. Наслідком цього є втрата основної цінності – людського життя. Спробуємо розібратись, у чому справа

Ліцензування

Господарська діяльність з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом згідно з п. 33 ст. 9 Закону «Про ліцензування» підлягає ліцензуванню. Види робіт або послуг, для яких потрібна ліцензія, визначені Законом України «Про автомобільний транспорт».

Органом ліцензування господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом є Головна державна інспекція на автомобільному транспорті (далі – Головавтоінспекція). Крім того, ст. 44 Закону «Про автомобільний транспорт» передбачає, що визначення пасажирського перевізника на автобусному маршруті загального користування здійснюється на конкурсних засадах, а проведення конкурсу та визначення умов перевезень покладаються на їх замовників, тобто на виконавчий орган міської ради відповідного населеного пункту. Таким чином, саме держава в особі певних державних органів відповідає за безпеку перевезень пасажирів та контролює діяльність осіб, яким видає ліцензії та яких обирає для здійснення перевезень.

Незважаючи на відповідальність держави перед громадянами, постановою КМУ від 21.05.2009 р. № 501 були затверджені зміни до переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності. Зокрема, було значно скорочено перелік документів, необхідних перевізнику, щоб отримати ліцензію на надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

Орган ліцензування вже не вимагає документів, що підтверджують відповідний рівень освіти (кваліфікації) осіб, відповідальних за експлуатацію та технічний стан автомобільних транспортних засобів, організацію та безпеку перевезень, охорону праці та пожежну безпеку (для автомобільних перевізників, кількість автомобільних транспортних засобів у яких складає десять і більше). Не потрібно надавати відомості щодо проведення з працівниками (водіями) інструктажів з безпеки руху, охорони праці та пожежної безпеки, інформацію про кваліфікацію, стан здоров'я та стаж роботи водіїв, яких залучатимуть до надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

Таким чином, Головавтоінспекцію віднині цікавтиме лише власна або орендована матеріально-технічна база перевізника, а не кваліфікація, стан здоров'я та стаж роботи водіїв, яких залучатимуть до надання послуг з перевезення пасажирів. Не секрет, що людський фактор відіграє значну роль у сфері надання послуг з перевезення пасажирів, а безпека останніх залежить не лише від технічної бази перевізника, але й від водіїв.

Обов'язки перевізника

Є сподівання, що завдяки іншим законодавчим актам діяльність з перевезення пасажирів автомобільним транспортом не залишиться неконترلльованою з боку держави. Так, ст. 34 Закону «Про автомобільний транспорт» визначає коло обов'язків перевізника:

- виконувати вимоги цього Закону та інших законодавчих і нормативно-правових актів України у сфері перевезення пасажирів та/чи вантажів;

- утримувати транспортні засоби в належному технічному і санітарному стані та забезпечувати їх зберігання відповідно до вимог ст. 21 цього Закону;

- забезпечувати контроль технічного і санітарного стану транспортних засобів перед виїздом на маршрут;

- забезпечувати медичний контроль стану здоров'я водіїв;

- організувати періодичне навчання водіїв методами надання першої медичної допомоги потерпілим від дорожньо-транспортних пригод;

- забезпечувати умови праці та відпочинку водіїв згідно з вимогами законодавства;

- забезпечувати стажування та інструктаж водіїв у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади з питань автомобільного транспорту;

- забезпечувати безпеку дорожнього руху;
- забезпечувати водіїв відповідною документацією на перевезення пасажирів.

Крім того, спільним наказом Держкомпідприємства і Міністерства транспорту та зв'язку від 01.02.2008 р. № 9/119 були затверджені Ліцензійні умови провадження

Нерідко водіями працюють особи, з якими не укладено трудовий договір, які не несуть відповідальності за свої дії, не мають потрібної кваліфікації та досвіду роботи. Така ситуація практично унеможливлює стягнення реальних збитків, завданих пасажиру при наданні йому послуг

господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом, визначених Законом «Про автомобільний транспорт».

Зазначені нормативні акти встановлюють суворіші вимоги до умов надання послуг з перевезення пасажирів автомобільним транспортом, але не передбачають дієвої відповідальності за неякісні послуги з перевезення пасажирів. Нерідко водіями працюють особи, з якими не укладено трудовий договір, які не несуть відповідальності за свої дії, не мають потрібної кваліфікації та досвіду роботи. Така ситуація практично унеможливлює стягнення реальних збитків, завданих пасажиру при наданні йому послуг.

Видаючи ліцензію на перевезення пасажирів автомобільним транспортом, держава фактично підтверджує, що орган ліцензування перевіряв якість та безпечність надання громадянам вказаної послуги. Водночас відповідальність для посадових осіб органу ліцензування встановлює лише ст. 166-12 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) – за порушення визначених законом строків видачі ліцензій на провадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, та вимагання не передбачених законодавством документів для одержання такої ліцензії. Вказані правопорушення тягнуть за собою накладення на посадових осіб штрафу в розмірі 20-40 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. От-

же, у КУпАП передбачено лише два можливих порушення, здійснюваних посадовими особами органу ліцензування.

Відповідальність перевізників

Перевізники ж несуть відповідальність за порушення вимог законодавства про автомобільний транспорт відповідно до Закону «Про автомобільний транспорт», Кримінального кодексу України (далі – ККУ), КУпАП, Закону «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами».

Найсуворіша відповідальність згідно зі ст. 202 ККУ чекає на порушників за:

- здійснення діяльності, що містить ознаки підприємницької та підлягає ліцензуванню, без державної реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності;

- здійснення видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до законодавства, без одержання ліцензії;

- здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування, якщо це було пов'язане з отриманням доходу у великих розмірах.

Зазначених осіб очікують штраф у розмірі 100-250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виправні роботи на строк до двох років або обмеження волі на той самий строк.

Жодний нормативний акт не передбачає стягнення прибутків, отриманих перевізниками за період скоєння вказаних правопорушень. Беручи до уваги кількість порушень при наданні послуг з перевезення пасажирів автомобільним транспортом, такі грошові копії значно поповнили б державний бюджет України.

Контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов здійснюють органи контролю, а саме: орган ліцензування – Головавтоінспекція, підпорядковані їй територіальні органи в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі та Держкомітет з питань регуляторної політики та підприємництва та його територіальні органи. У січні-березні 2009 р. Головавтоінспекція здійснила 1572 перевірки дотримання ліцензіатами ліцензійних умов. За результатами перевірок анульовано 656 ліцензій на автоперевезення. Отже, третина ліцензій була анульована, незважаючи на те що орган ліцензування перевіряв усі умови видачі ліцензій перевізникам. Але чи можна стверджувати, що планові перевірки, які є обов'язковими, дійсно відображають реальне виконання ліцензійних умов перевізниками?

На думку автора, держава захищає передусім інтереси перевізника, адже згідно з чинним законодавством орган контролю не менш як за десять днів до початку планової перевірки письмово повідомляє про неї ліцензіата. Такі перевірки можуть здійснюватися не частіше одного разу на рік. Таким чином, перевізник має достатньо часу, щоб усунути порушення ліцензійних умов до початку планової перевірки, а після неї протягом року може порушувати ліцензійні умови. Позапланова ж перевірка можлива лише в разі письмового звернення про наявність порушень. Немає звернення – немає порушень.